

Civilization Boundaries
Цивилизационни граници

АБОЛИЦИОНИЗМЪТ И МЕХАНИЗМИТЕ МУ ЗА ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО В НОВА АНГЛИЯ ПРЕЗ 30-ТЕ И 40-ТЕ ГОДИНИ НА XIX В.

Борислав Момчилов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Статията откроява различните похвати и механизми на движението аболиционизъм да повлияе на гражданското общество в Нова Англия през 30-те и 40-те години на XIX в. Подобен тип изследване е от значение както за отминалите събития, тяхното обяснение и трактовка, така и за поставянето им в съвременния свят. Различните типове интерпретация предоставят възможност за размисъл върху изграждането на модерното гражданско общество в Нова Англия. Изследване върху този проблем безспорно има рефлексия върху историческия рекурс, предоставяйки актуален поглед на събитията.

Keywords: history, abolitionism, civil society, New England, slavery, printing press, apperception, reciprocity

С настъпването на деветнадесетото столетие в САЩ започват динамични процеси, произтичащи от промените в социалната среда. Едно от тези явления е аболиционизмът. Движението за премахване на робството съдържа в себе си голям набор от механизми и похвати, чрез които повлиява върху гражданското общество в Нова Англия. Трябва да бъде отбелязано, че в крайна сметка това взаимодействие е синтетично явление, произтичащо от социално-политическата и икономическата среда (Filler, 1986: 67). Съпътствано от значими литературни процеси, движението рефлектира върху гражданския живот, оставяйки трайни следи не само в епохата преди Гражданската война в САЩ, но и в годините след това.

Избраната хронологическа рамка съответства на издигането на аболиционизма като сериозен обществен фактор. Паралелно със създаването на вестник *The Liberator* през 1831 г. започва и изграждането на голям брой анти-робовладелски общества, което променя осезаемо облика на движението за премахване на робството. Именно това са годините, през които се наблюдава засилване на вниманието върху аболиционистите и тяхната дейност. През този

период се открояват лидерите на течението, които през следващите няколко десетилетия ще повлияят на обществения живот в Нова Англия. Открояват се няколко значими елемента, стимулиращи взаимодействието между аболиционизма и гражданското общество в шестте щата (Върмонт, Масачузетс, Мейн, Роуд Айлънд, Кънектикът, Ню Хемпшир). Анализът на тези механизми изисква разглеждането им в контекста на тогавашното общество. Битката за премахване на робството в САЩ, без да се разруши Съюзът, е една от основните задачи, пред които е изправена американската нация, както сам се изразява Уилям Милър (Miller, 1996: 3). Симбиозата между различните социални, икономически и политически фактори благоприятства подобна интеракция. Най-общо казано, навлизането на идеята за премахване на робството окончателно в съзнанието на гражданското общество в Нова Англия за периода през 30-те години на XIX в. се осъществява чрез различна по жанр и тип литература, вестниците, организирането на антиробовладелски общества, лекциите и т.нар. градски срещи, на които се обменят идеи и се пропагандират идеите на движението.

Междувременно аболиционизмът и неговите представители набират популярност не толкова поради своите съмишленици на Север, а поради сериозното количество противници на Юг, по думи на Гилбърт Барнс (Filler, 1986: 79). Независимо от динамичното противопоставяне срещу робството на Север Югът не остава безучастен в опита си да демонстрира подобен тип хуманитарна активност, налагащ на своята територия социални паранези, които имат за цел да стагнират и ограничат достъпа на движението отвъд граничните щати. Периодът преди избухването на Гражданската война, неслучайно е назоваван *време на кръстопът* (Fogel & Stanley, 1974: 3). Необходимо е да се поясни, че в десетилетието между 1830 г. и 1840 г. се наблюдава пик в трансатлантическия аболиционизъм (Turley, 2003: 191). Този факт безспорно усилва процеса на реформиране на обществото в Нова Англия. Създават се необходимите предпоставки както за взаимодействието между различните социални единици, така и за по-явното разделение между Севера и Юга в годините преди избухването на Гражданската война през 1861 г.

Наличието на гражданско общество в САЩ подтиква редица общественици да разгледат хуманитарната кауза на аболиционистите и да я припознаят като своя. Думите на Хораций *sapere aude*¹⁾ звучат актуално и определено могат да бъдат съотнесени към случващото се в Нова Англия през 30-те години. В този период движението започва да упражнява сериозен обществен и политически натиск. Не може да се отрече, че моралната философия уплътнява движението, отваряйки го като ветрило, и успява да го издигне в неизменна част от гражданското общество в Нова Англия. Литературата, вестниците, религията и дейността на антиробовладелските общества играят ролята на

интегриращи частици, които ще променят гражданското общество. Макар и обект на антиетика от страна на модерната историография, погледнато през призмата на корелацията си с гражданското общество, движението за премахване на робството изгражда солидна обществена инфраструктура, която навлиза в обществения модел на поведение. Аболиционизмът имплантира методология, която преобръща и дава тласък за реализиране на еманципацията на чернокожото население в САЩ, оказвайки социален натиск върху т. нар. *странна система*²⁾.

С издаването през 1829 г. на съчинението на Дейвид Уокър (1796 – 1830)³⁾ съпротивата срещу робството навлиза в нов етап (Davis, 2003: 72). Според мнозина историци той е първият чернокож националист, чието съчинение успява да подбуди сериозни притеснения сред защитниците на робовладелската система. Произведението му успява да повлияе по достатъчно осезаем начин върху формираното антиробовладелско течение на Север. Неслучайно този период е характеризиран по думи на Франсис Ото Матиасен като Американския ренесанс⁴⁾. Чернокожото население получава сериозен шанс за изява, придобивайки възможност да пише, да говори, защитавайки идеите и тезите си, благодарение на този форум, достъпен за по-широка обществена аудитория. На преден план излиза значимо за американската история взаимодействие, което оставя своя отпечатък върху гражданското общество в Нова Англия. По естествен път се създават редица механизми за интеракция между аболиционизма като социална матрица, от една страна, и гражданското общество като коректив, от друга. Наблюдава се началото на промяна, извършена чрез **литературата, вестниците и антиробовладелски общества**, които имат сериозно социално влияние върху обществото в средата на XIX в.

През този период се наблюдава освобождаване на огромно пространство за обществени дейности, което за много кратък период е запълнено от активни общественици, кръгове от хора с различни социални и политически идеи. Аболиционистката **литература** под формата на съчинения, памфлети, поезия, романи и други успява да придаде силен тласък в навлизането на аболиционизма в динамиката на обществения живот. Освен всичко друго литературата успява да открие възможност за пряко участие на жените в културния и обществения живот (De Rosa, 2003:1). Публицистиката, като механизъм, е изцяло с мирна, градивна насоченост. От страна на робовладелците се разкрива дебат, в чиито основи е заложена *идеята за налагане*, което превръща този социално-икономически казус в сериозна полемика. След съчинението на Дейвид Уокър, публикувано през 1829 г., последва издаването на *An Appealing Favor of That Class of American Called Africans* (1833), написан от Лидия Чайлд (1802 – 1880), описвайки робството като неморално и грешно. Дейци като Лидия Чайлд и Уилям Лойд Гарисън (1805 – 1879) ще превърнат движението във фундаментална част от социалния живот на

страната. Наблюдава се засилване в противопоставянето срещу робовладелската система. Следва издаването на *The Evils of Slavery* (1836), *The Liberty Bell* (1842), *The Duty of Disobedience to the Fugitive Slave Act* (1860). Необходимо е да се отбележи увеличената активност от страна на жените, които все по-обхватно започват да придобиват обществено влияние паралелно и благодарение на движението аболиционизъм. Неслучайно Патрисия Окър ще напише: „Жените създават пазар от и за жените, което дава трибуна за техния глас“ (De Rosa, 2003:14).

Литературата, създадена от аболиционисти в годините преди избухването на Гражданската война, е огромна. Както отбелязва Джон Пилдич: „Робският въпрос обхваща всички аспекти на западната литература и е централен въпрос в голям брой произведения, особено в САЩ, дори днес“ (Rodriguez, 2007: 402). Виден представител на движението е Джеймс Пенингтън (1807 – 1870). През 1841 г. е публикувана книгата му *A Textbook of the Origin and History of the Colored People*. Тънда Аделейки пише за него: „Неговите съчинения и дейност помагат да се генерира отвращение към робството из целия свят“ (Rodriguez, 2007: 413). Пенингтън принадлежи към категорията чернокожи „пионери“, протестиращи против робовладелската система. Неговите творби са насочени срещу предразсъдъците, спохождащи чернокожите на територията на САЩ. Забележителна и важна фигура, представяща литературното течение от епохата, е Теодор Уелд (1803 – 1895). Произведението *American Slavery as It Is*, публикувано през 1839 г., е неговото *magnum opus*. Макар да е приветствано на Север, то среща огромно недоволство и съпротива от страна на робовладелците. Според някои историци ролята на Уелд надминава тази на Уилям Гарисън. Неговата активност и широк спектър от идеи го превръщат в основна фигура на антиробовладелското движение. За кратък период неговата книга се утвърждава като инструмент в борбата против робството. През 1839 г. е публикувано съчинението му *The Bible against Slavery*, няколко години по-късно през 1841 г. е разпространено произведението му *Slavery and the International Slave Trade*. Според Хенри Голдман „неговият живот обхваща целия деветнадесети век, участвайки във всяка значима реформа за епохата“ (Rodriguez, 2007: 512). Освен като аболиционист неговата дейност го причислява и към редиците на ревизионистите, които поставят под съмнение регламентиранияте норми, и особено предразсъдъците. Трябва да бъде отчетен фактът, че подобен ревизионистки подход в литературата не е използван от повечето аболиционисти. Пробивът на този тип литературна критика се осъществява в голяма степен и благодарение на т. нар. духовно пробуждане, което полага основите и на трансцендентализма. Започват да се създават условията за взаимодействие между аболиционизма и гражданското общество в Нова Англия. Представителите на трансцендентализма поддържат тезата, че вярата в Американския ренесанс

няма как да бъде защитена по-добре от хората, успели да се измъкнат от лапите на робството. Неслучайно Теодор Паркър окачествява произведенията на хора от ранга на Фредерик Дъглас като „*този тип литература не може да бъде дело на никой друг освен на американец*“ (Howe, 2007: 643).

Изследвайки литературната традиция, безспорно трябва да обърнем внимание върху творчеството на Фредерик Дъглас (1818 – 1895). Думите на Анжел Кремер-Мариети – „*езикът е средство, чрез което политическият живот оказва влияние върху домашния живот. Езикът е посредничеството от семейството към обществото*“⁽⁵⁾, ясно определят сериозното влияние и на самата литература в обществения живот. Фредерик Дъглас показва в произведенията си ясно осъзнаване на значението на литературата. Според Даниел Хоу Дъглас видимо разбира, че литературата е един от основните елементи за упражняване на свободата (Howe, 2007: 644). Джеймс Фишър е един от многото поддръжници на тезата, че увеличаването на грамотността сред чернокожото население е една от най-сериозните заплахи за робовладелците (Williams, 2005: 22). Фредерик Дъглас прозира, че огромяването придава тласък в борбата за свобода (Williams, 2005: 25). През 1845 г. е издадено съчинението на Дъглас *Narrative of the Life of Frederick Douglass*. В последните редове от писанието си Дъглас отбелязва: „*Искрено се надявам тази малка книга да успее да хвърли светлина върху робовладелската система*“ (Douglass, 2014: 323). Разглеждайки борбата срещу робовладелската система, все повече се откроява отношението на робовладелците и голяма част от представителите на Южните щати към чернокожите. Сериозното количество предразсъдъци поставя робите в общественото пространство като вещи/собственост, а не като самостоятелно мислещи физически лица. Типичен пример за това е речта на Уади Томпсън пред Конгреса на САЩ: „*Робите нямат право на петиции, те са собственост, не хора, те нямат политически права, а гражданската им позиция трябва да бъде представяна пред обществото от господарите им*“ (Miller, 1996: 257).

Сблъсъкът между двете фракции, противопоставящи се в общественото пространство, създава условия за сериозно напрежение. През 30-те и 40-те години на XIX в. голяма част от аболиционистите приемат т. нар. кауза за *moral suasion*, която пледира за убеждаване и просвета и набляга на мира като основополагаща ценност в съществуването на обществото. Години по-късно, на 4 юли 1854 г., Хенри Дейвид Торо ще изнесе своята историческа реч срещу робството, показвайки, че спорът с робовладелците отдавна е спечелен на литературната трибуна. Фредерик Дъглас, от своя страна, е представител на специфичен тип чернокожи общественици, за които Уилям дьо Боис ще попита: „*Къде са обучени тези чернокожи аболиционисти?*“ (Lee, 2005: 93). Съчиненията на Дъглас имат сложен характер и сериозна обществена насоченост. Това дава основание Лий Маурис да окачестви неговия труд не само като

стожер на съпротивата, но и като част от философската традиция в САЩ (Lee, 2005: 93). Според Маурис *Narrative of the life of Frederick Douglass* е фундаментално произведение, което анализира дълбоко робството като система, разкривайки комплексния характер на социалната реалност (Lee, 2005: 97). Творчеството на Фредерик Дъглас оставя паметна следа не само от гледна точка на колективното тяло, но и като разказ за утвърждаването на човека като самостоятелна фигура. Наблюдава се една задочна приемственост между него и Джон Лок в споделянето на идеята за личния опит като средство за опознаване на външната реалност (Lee, 2005: 111). През 1855 г. е публикувана книгата *My bondage and my freedom*, която допълва и доуточнява целите и идеите му в борбата му против робството.

Изграждането на ясна концепция за това как трябва да се води борбата, настъпва след 1831 г. С появата на Уилям Лойд Гарисън и на вестник *The Liberator* на обществената сцена, движението излиза от апокрифната си обвивка и заема значителна част от публичното пространство. През 1832 г. е издадено съчинението му *Thoughts on African colonization*. През годините Гарисън започва да се приема от модерната историография за личност, която символизира американския аболиционизъм. В произведението си той остро се противопоставя на Американското колонизаторско общество и неговата дейност. Уилям Гарисън с основание прогнозира, че неговата дейност ще предизвика недоволство и опозиция (Garrison, 1832: 1). Според него тази организация няма за цел да се противопостави на робовладелската система (Garrison, 1832: 39 – 61) и по същество поддържа робовладелците (Garrison, 1832: 61). Реториката на Гарисън през този период има изключително остър характер. Успоредно с това се наблюдава и промяна във възгледите на голяма част от неговите съмишленици. Подобен тип критичност поддържа курса на съпротивление срещу робовладелската система от т.нар. *градивна към незабавна еманципация*. От 1831 г. до 1840 г. движението излиза от своето периферно съществуване, успявайки да повлияе съществено върху обществените настроения. По думи на Дейвид Блайт аболиционизмът се издига като фундаментално предизвикателство пред социалната орбита, с нови идеи и подходи⁶. Няколко години по-късно, на конференция по случай годишнина от Гражданската война в САЩ, Блайт ще отбележи, че аболиционизмът има значително продължение в нашето съвремие, което доказва тезата на мнозина изследователи, че тази тема продължава да бъде актуална и от съществено обществено значение. В крайна сметка, движението за премахване на робството задочно успява да интерпретира много точно думите на Томас Пейн: „Сериозна част от реда, който управлява човечеството, не е ефект от правителството. Той има своите корени в обществените принципи и природната конституция, заложена в човечеството. Той съществува отпреди управлението и ще съществува дори когато управлението бъде разпуснато“ (Paine, 2003: 270).

През първата половина на XIX в. аболиционистите създават огромно количество литература. Нейният анализ ясно показва, че движението започва да извършва дейност, базирана върху морални ценности, които са фундаментални части от функционалното гражданско общество. Типичен пример за това са произведенията с юношеска насоченост. Този жанр откроява мощната обществена пулсация, съпроводена с недоволство от закостенелия характер на робовладелската система. За кратък период се появяват литературни творби, които не само характеризират обществените настроения, живота на обикновения човек, но и набелязват посоките за една по-обща оценка на самата епоха. Този тип литература разкрива възможността за изграждане на връзка между движението за премахване на аболиционизма и гражданското общество, като двете страни успяват да взаимодействат по динамичен и гравитивен начин. Всичко това ще кулминира с издаването на *Uncle Tom's Cabin* през 1852 г. Литературата, като механизъм, разкрива, че моралните ценности остават фундаментални константи, без които обществото не може да функционира. Около публицистиката се създава гравитационно поле, което извежда на преден план правата на отделния човек и след това на отделни групи хора.

Друг важен механизъм за взаимодействие с гражданското общество е **периодичният печат**. Вестниците създават социална мрежа, предоставяйки не само информация, но и трибуна за много от дейците на аболиционизма. Печатът в Нова Англия дава възможност на много чернокожи да разкажат своите истории и същевременно да получат трибуна за творческа изява, създавайки около себе си активно културно поле. От друга страна, пресата създава условия за по-бързото достигане на точката на бифуркация между аболиционизма и робовладелската система. Количеството статии и съчинения, публикувани от аболиционистите, повдигат напрежение до точка, от която няма връщане назад. Доктрината за незабавна еманципация на чернокожото население набира сериозна популярност, като никоя от двете страни не е готова на компромис. По-късно Уилям Лойд Гарисън ще издаде съчинението си *No Union with Slaveholders*, което очертава ясно непримиримостта към робството⁷⁾.

Периодичният печат увеличава значително присъствието на чернокожите в обществения живот. Уилям Купър Нел ще отбележи, че цветнокожото население в САЩ е изправено пред заплахата от „*многоглаво чудовище*“ в лицето на робовладелската система (Ripley, 1991: 6). Самите чернокожи изказват мнението си: „*Ние сме съграждани, а не непознати*“ (Ripley, 1991: 6). Изключителна роля за движението оказват вестници като *Genius of Universal Emancipation* и *The Liberator*. Първият е създаден през 1821 г. и съществуването му продължава до 1839 г. Вестникът е учреден през 1819 г., но през 1821 г. е закупен от Бенджамин Лънди и за кратък период разширява своето обществено присъствие. Според много изследователи именно този месечник подготвя успеха на *The Liberator* на Уилям Лойд Гарисън. Аса Мартин ще отбележи: „*Думите*

на Лънди, отричащи робството, в много отношения са еднакво въздействащи с тези на Гарисън, на моменти дори по-силни. Различията като че ли лежат в прилагането им⁴⁸). Друг изследовател на аболиционизма – Робърт Фанузи, ще направи констатация, че движението е някак си „по-рационално, по-интелектуално“ (Fanuzzi, 2003: р. XXVI – introduction). Учени, които изследват делото на Лънди, смятат, че „според него демонстрирането на продуктивността – плод на свободните чернокожи, ще доведе до незабавно елиминиране на робовладелската система“ (Rodriguez, 2007: 310). Публицистиката от този период разкрива някои различия в самото антиробовладелско движение. Голяма част от хората се противопоставят на колонизацията и връщането на чернокожото население обратно в Африка независимо дали става въпрос за роби, или за вече свободни хора (Ripley, 1991: 8). Започва да се наблюдава вътрешно сепариране на идеи и подходи относно постигането на еманципацията. Паралелно с промяната на обществените нагласи към робовладелската система се разгръща дискусията около правата на жените. Луис Филър пише: „Този период на реформи разпознава съществуването на женския въпрос и настъпва в период, когато се открива връзката му с аболиционизма“ (Filler, 1986: 52). След вестника на Лънди през 1831 г. стартира и издаването на *The Liberator*. От самото начало вестникът пропагандира идеята за незабавна еманципация. Вижданията за това как промените трябва да бъдат извършени, го превръщат за кратък период в знаменосец на движението. *Ipso facto* – седмичникът на Гарисън, има запалителен характер и „нарушава“ установеното от робовладелците *status quo*. Според Андреа Аткин „в действителност Гарисън превръща вестника си в амвон, обръщайки се към хората чрез езика и моралната сила на проповедта, установявайки традицията на сътрудничество между свещеното и светското в пресата“ (Rodriguez, 2007: 366).

През 1836 г. е положено началото на *The Philanthropist*. Тази медия успява да предизвика социално напрежение още с появата си сред читателите. Негов издател е Джеймс Бърни, известен със своята отдаденост и енергичност (Birney, 1890: 222). Той задава остър и безкомпромисен тон, насочен най-вече срещу политическата класа. За период от четири години е издаден друг голям вестник, който успява да преобърне нагласите на много хора, привличайки ги към борбата срещу робовладелската система. През 1847 г. Фредерик Дъглас започва издаването на *The North Star*. Интересното около този вестник е, че той успява да си навлече гнева не само на робовладелци, политици, но и на част от ортодоксалните аболиционисти. Но безспорен е фактът, че делото на Дъглас успява да създаде специален културен образ на афроамериканците през *antebellum*. Успехът на вестника се дължи в голяма степен на силата и популярността на неговия създател. Ролята на този вестник е оценена високо в днешната историография. Неговите заслуги имат не само обществен, но и културен характер.

На територията на САЩ в годините преди избухването на Гражданската война са издавани голям брой вестници с антиробовладелска насоченост. Не трябва да бъдат пропускани издания като *Evangelist* (1830), *Friend of Man* (1836), *Genius of Temperance* (1830), *The Emancipator* (1819), *Justice and Expediency* (1833) и много други. Аболиционизмът и в частност вестниците дават необходимата надежда на чернокожото население за расово равнопоставяне. Ако литературата от тази епоха показва различни страни и аспекти от живота на чернокожото население в САЩ с неговите позитивни и негативни черти, то несъмнено пресата има и пропаганден характер. Пропаганда, която има за цел освен да преразгледа състоянието на робите, но да я отхвърли тотално робовладелската система, прокламирайки идеи, свързани с процеса на съпротивление срещу нея. В крайна сметка, този тип литература и преса са продукт на реалностите в САЩ (Tawil, 2006: 4). Проблематиката около понятието *робство* и характеристиката *роб* окупират културната продукция в годините преди 1861 г. Проучването и разбирането на този период без поглед върху тази част от тогавашните реалности са немислими. Литературата и печатът са механизми за интеракция с гражданското общество, които успяват да тласнат историческия процес в нов коловоз на отхвърляне и дори тотално непризнаване на робовладелската система. Оpozнаването на този период от американската история и създаването на адекватна аперцепция не може да бъде извършено без поглед именно върху тези средства за взаимодействие между аболиционизма и гражданското общество. Изследването на подобен тип исторически процеси трябва да се извършва и подобрява непрекъснато, защото в противен случай може да навлезе в т. нар. традиционна интерпретация, която почти никога не е угодна за правилното разбиране на процесите поради липсата на различни гледни точки. Робърт Фогел в книгата си *Time on the Cross* казва относно икономическия анализ на робовладелската система, че през последните десетилетия науката е влязла в коловоз относно разбиранията си за системата (Fogel & Stanley, 1974: 3 – 4). Навлизането в подобна монотонност носи своите опасности при обяснението на определени явления или процеси. Не е необичайно да се смята, че вестниците винаги са подложени на развитие, и това важи с пълна сила за печата, отдаден в борбата срещу робовладелската система (Ernst, 2004: 278). Печатът участва пряко в създаването на американската идентичност и култура, съчетавайки в себе си множество съдби, успявайки да даде поле за изява на много хора паралелно с усъвършенстването и развитието на пресата в САЩ.

Съставна част във взаимовръзката между аболиционизма и обществото са **антиробовладелските общества**. Създаването им е естествена реакция от разрастването на движението за премахване на робството и в същото вре-

ме се превръщат в негов съставен елемент. За Томас Мичел експанзията на аболиционизма има своите естествени причини и подбудители – политическата, икономическата сила на робовладелците и Второто велико пробуждане (Mitchell, 2007: 2). Тези т.нар. антиробовладелски общества могат да се причислят съвсем спокойно към *практическият аболиционизъм*, за който призовава Стефен Майерс (Finkenbine, 1993: 118). Този практицизъм в годините преди Гражданската война се изразява в образование и огромяване за чернокожите, обмен на идеи, даване на трибуна и разбира се, открито противопоставяне срещу робовладелската система и нейните политически поддръжници. Наблюдава се сериозно противопоставяне и на друг фронт. Линията на конфликт между антиробовладелските и колонизаторските общества. В книгата си *The Black Hearts of Men* Джон Щофер споменава по случай съдбата на Гери Смит за този тип идеологически разминавания в структурата на тези два типа организации (Stauffer, 2001: 99).

„Естествената свобода на човек означава, че той е свободен от каквато и да било висша власт на земята и не се подчинява на волята или законодателния авторитет на друг човек, а се ръководи единствено от закона на природата. Свободата на човека в обществото означава, че той не се подчинява на никаква друга законодателна власт освен установената чрез съгласие в държавата, а също така, че не се намира под владичеството на нечия воля и не е ограничен чрез някакъв закон освен този, който ще бъде приет от законодателния орган съобразно с доверието, което му е оказано“ (Locke, 1996: 211) са думи на Джон Лок от *Два трактата за управлението* – съчинение, отпечатано за пръв път през далечната 1689 г. През 1762 г. е публикувана книгата на Жан-Жак Русо *За общественния договор, или принципите на политическото право*, в която той констатира: „Тъй като никой няма физическа власт над ближните си, а силата не е източник на правото, то събранията, споразуменията остават законовият авторитет сред хората“ (Rousseau, 1998: 9). На 4 юли 1776 г. е подписан текстът на Декларацията за независимост на САЩ, в чиито редове е подчертано: „Ние смятаме тези истини за видни от само себе си, че всички хора са създадени равни, че те са дарени от своя Създател с някои неотчуждаеми права, че сред тези права са живот, свобода и стремеж към щастие“. Посочените примери безспорно акумулират около себе си ясна и добре регламентирана законова база от страна на политическата философия, апологизиращи правото на всеки човек да отговаря и разполага със себе си според личните си убеждения, без да налага волята си над друг човек.

Едно от първите антиробовладелски общества е създадено от Антъни Бенезет на 14 април 1775 г.⁹⁾ То служи като образец за следващите подобни организации. Това е една от основните причини част от изследователите на тази проблематика да описват ефективността на антиробовладелските общества

като следствие на индивидуалните стремежи и възгледи на създателите им, а не толкова уповаваща се на тогавашната социална, икономическа и политическа реалност. През 1831 г. е учредено *New England Anti-slavery Society*. Създадено от Уилям Лойд Гарисън, обществото се занимава основно с организация и агитация¹⁰). Публикуването на множеството памфлети, посветени на робския въпрос, създава сериозен опозиционен кръг, което възпрепятства сериозно дейността на организацията. След 1833 г. *New England Anti-slavery Society* набира сериозна популярност, набирайки около себе си завиден кръг от съмишленици. Организацията разчита на похватите си за масова мобилизация и пропаганда от страна на редица аболиционистки вестници. На 4 февруари 1835 г. организацията е преименувана в *Massachusetts Anti-slavery Society*¹¹). През 1833 г. е регламентирано *American Anti-slavery society* благодарение на колаборацията между Уилям Лойд Гарисън и Артър Тапан. Неговата дейност продължава до 1870 г., превръщайки го в една от най-активните организации, борещи се за правата на чернокожите в САЩ. Антиробовладелските общества заемат ключова роля в движението аболиционизъм и помагат за ефективната колаборация между движението и гражданското общество в Нова Англия.

По думи на Артър Рис „робството систематично нарушава фундаменталните идеали на либералната политическа теория“ (Riss, 2006:27). В книгата си *Civic Ideals* Смит Роджърс споменава Джон Лок, считан от мнозина за класик в областта на либералната теория, твърдейки: „Робството е подло и мизерно“. Макар че някои автори, като Матю Якобсон, твърдят, „че расизмът не е аномалия, а част от американската демокрация“ (Riss, 2006:29), то аболиционистите водят упорита и дълга борба, противопоставяйки се именно на този расизъм. Освен чисто практическата насоченост на движението и интеракцията между аболиционизма и гражданското общество антиробовладелското течение като че ли има за цел да култивира у хората гражданска насоченост с цел създаването на по-отговорни членове на обществото. По думите на Сюзън Зеске литературата и публицистиката на аболиционистите успяват, заедно с петиционната кампания, да се противопоставят на инерцията в политическата традиция (Zaeske, 2003:11). В крайна сметка, взаимодействието между аболиционизма и гражданското общество в Нова Англия е осъществено и успява да вгради съответните философски, практически и дори морални модели в общественото развитие.

Именно през 30-те – 40-те години на XIX в. се наблюдава увеличаване на динамиката на движението. Луис Филър говори за навлизането в обществения живот на т.нар. политически аболиционизъм (Filler, 1986: 172 – 196). Регламентирани са организации с изцяло общественно-социална насоченост с цел подпомагане на чернокожото население. Създаването на интелектуална среда, показваща явна нетърпимост към робството, повлиява много-

странно върху обществените процеси и върху самото движение. С появата на Уилям Лойд Гарисън се изгражда ясна визия относно това как трябва да се противопостави на робовладелците. Движението започва да придобива синхронен характер, превръщайки се в неотменна част от обществените процеси. Интеракцията между аболиционизма и гражданското общество създава предпоставките за промени и в самото движение. То успява да излезе от тогавашния наратив, придобивайки по-точна и ясна представа как трябва да се премахне робството в САЩ.

NOTES / БЕЛЕЖКИ

1. Horace. (1942). *Satires, Epistles ars Poetica*. Harvard University press. p. 264.
2. Словосъчетание, отнасящо се за робовладелската система в САЩ.
3. Walker's Appeal, in Four Articles; Together with a Preamble, to the Colored Citizens of the World, but in Particular, and Very Expressly, to Those of the United States of America, Written in Boston, State of Massachusetts, September 28, 1829.
4. Той дава това определение в книгата си *American Renaissance* публикувана през 1941 г. в Ню Йорк.
5. Уводна статия към книгата на Огюст Конт „Социалната наука“ стр. 17 – 18.
6. <https://www.youtube.com/watch?v=Pd1rB51xCzk&t=2293s>
7. Съчинението *No Union with slaveholders* е издадено през 1855 г.
8. Martin, E. A. Pioneer Anti-slavery Press. *The Mississippi Valley Historical Review*, Vol. 2, No. 4 (Mar., 1916), pp. 509 – 528, Oxford University press, p. 524.
9. Turner, R. E. The First Abolition Society in The United States. *The Pennsylvania Magazine of History and Biography*, Vol. 36, No. 1 (1912), pp. 92 – 109. Published by Historical Society of Pennsylvania. pp. 93 – 94.
10. Zorn, J. R. The New England Anti-Slavery Society: Pioneer Abolition Organization. *The Journal of Negro History*, Vol. 42, No. 3 (Jul., 1957), pp. 157 – 176. Published by Association for the Study of African American Life and History, Inc p. 160.
11. Ibid. p. 176.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Birney, W. J. G. (1890). *Birney and his times*. New York.
- Davis, B. (2003). David. *Challenging the boundaries of slavery*. Cambridge.
- De Rosa, C. D. (2003). *Domestic abolitionism and Juvenile literature 1830 – 1865*. New York.
- Douglass, F. (2014). *Narrative of the life of Frederick Douglass, an American slave*. Classic American Autobiographies. New York.

- Garrison, L. W. (1832). *Thoughts on African colonization; or impartial exhibition of the doctrines, principles and purposes of the American Colonization society. Together with the resolution, addresses and remonstrance's of the free people of color*. Boston.
- Ernst, J. (2004). *Liberation historiography. African American writes and the challenge from history 1793 – 1861*. The University of North Carolina Press.
- Fanuzzi, R. (2003). *Abolition's public Sphere*. Minneapolis.
- Filler, L. (1986). *Crusade against slavery. Friends, Foes, and Reforms 1820 – 1860*.
- Finkenbine, E. R. (1993). *Witness for freedom. African American voices on race, slavery, emancipation*. The University of North Carolina press.
- Fogel, R. & Engerman, S. (1974). *Time on cross. The economics of American Negro Slavery*. New York, 1974.
- Howe, W. D. (2007). *What Hath God Wrought. The transformation of America, 1815 – 1848*. Oxford University press.
- Lee, S. M. (2005). *Slavery, Philosophy & American literature 1830 – 1860*. Cambridge University Press.
- Locke, J. (1996). *Dva traktata za upravlението*. София [Лок, Дж. (1996). *Два трактата за управлението*. София].
- Miller, L. M. (1996). *Arguing about slavery. The great battle in the United States Congress*. New York.
- Mitchell, G. (2007). *Thomas. Antislavery politics in antebellum and Civil war America*. Westport, Connecticut.
- Paine, T. (2003). *Common sense, Rights of man, and other essential writings of Tomas Paine*. New York.
- Ripley, C. P. (1991). *The black abolitionist papers. Volume III, United States, 1830 – 1846*. The University of North Carolina Press.
- Riss, A. (2006). *Race, slavery and liberalism in Nineteenth-Century American literature*. Cambridge University Press. 2006.
- Rodriguez, J. P. (2007). *Slavery in United States, A Social, Political and Historical encyclopedia*, Vol. I.
- Rousseau, J.-J. (1998). *The Social Contract, or principal of Political Right*. London, 1998. p. 9
- Stauffer, J. (2001). *The black hearts of men. Radical abolitionists and the transformation of race*. Harvard University Press.
- Tawil, E. (2006). *The making of racial sentiment. Slavery and the birth of the frontier romance*. Cambridge University Press.
- Turley, D. (2003). *The culture of English antislavery 1780 – 1860*. New York.
- Williams, A. H. (2005). *Self-Thought. African American education in slavery and freedom*. The University of North Carolina press.

Zaeske, S. (2003). *Signatures of citizenship. Petitioning, Antislavery, woman political identity*. The University of North Carolina Press.

ABOLITIONIST MOVEMENT AND ITS MECHANISMS FOR INTERACTION WITH THE CIVIL SOCIETY IN NEW ENGLAND DURING 1830s – 1840s

Abstract. The article highlights various approaches and mechanisms of abolitionist movement and its influence over civil society in New England during 1830s – 1840s. Such type of study is important for bygone events, their explanation, and interpretation for placing them in the modern world. Different types of interpretation provide an opportunity for reflection on the construction of a modern civil society in New England. Research on this issue is undoubtedly a reflection on historical recursion providing an updated look at the events.

✉ **Mr. Borislav Momchilov, PhD student**

Faculty of History
University of Sofia
15, Tzar Osvoboditel Blvd.
1504 Sofia, Bulgaria
E-mail: bobi_korn_88@abv.bg